

УДК 378:81`243

Єлізавета Воронова,
доцент кафедри іноземних мов Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗА ПРОЕКТНОЮ МЕТОДИКОЮ

Мета статті полягає в розгляді використання проектних методів навчання під час аудиторних занять з англійської мови та самостійної роботи студентів. Підкреслюється, як проектна технологія в технічному вузі сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості майбутнього інженера, що підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови та розвиває навички комунікативної компетенції. Характеризуються та виділяються основні моменти використання проектної методики, висвічується актуальність ролі викладача, яка докорінно відрізняється від традиційної.

Ключові слова: проектна методика, психологія, навчання, творчий потенціал, мотивація, комунікативність, презентація, якість навчання, ВНЗ, проект, моніторинг, презентація.

Цель предлагаемой статьи рассмотреть использование проектных методов обучения на аудиторных занятиях по английскому языку и при самостоятельной работе. Подчеркивается, как проектная технология в техническом вузе способствует раскрытию творческого потенциала личности будущего инженера, повышает мотивацию изучения иностранного языка и развивает навыки коммуникативной компетенции. Характеризуются и выделяются основные моменты использования проектной методики, высвечивается актуальность роли преподавателя, которая в корне отличается от традиционной.

Ключевые слова: проектная методика, психология, обучение, творческий потенциал, мотивация, коммуникативность, презентация, качество обучения, ВНЗ, проект, мониторинг, презентация.

The aim of the article is to consider the use of project teaching method in English classes and independent work of students in the technical University. The role of the teacher in this form of communicative methodology which differs radically from the traditional one is accentuated.

It is stressed in the offered article that in the process of work over the project students themselves (without the help of the teacher) or with his minimum interference, divide the problem on sub problems and then turn to the main problem, suggesting ways of its realization. When defending the project students should follow certain rules: be understandable, be logical and be tolerant.

The project technology of teaching a foreign language contributes to the disclosure of the creativity of individuality of student`s personality, increases the motivation for learning foreign languages, develops the skills of communicative competence of students.

Key words: *project, technology, teaching, contribute, disclosure, individuality, motivation, competence, role, communicative methodology, skills, training, monitoring, presentation.*

Докорінна перебудова системи вищої освіти в Україні робить акцент на зміну тенденцій, що склалися щодо організації навчального процесу з іноземної мови, до якості навчання та нових технологій у навчанні в технічному ВНЗ. Практика викладання іноземних мов також потребує нових технологій навчання, однією з яких і є проектний метод навчання.

Цей метод допомагає оптимізувати процес навчання, органічно інтегрувати знання студентів із різних галузей для вирішення однієї проблеми, дає змогу застосовувати здобуті знання з іноземної мови на практиці, генеруючи при цьому цікаві ідеї.

Проектна методика відповідає всім цілям іншомовної освіти:

- дозволяє аналізувати й систематизувати вивчений матеріал;
- розвиває навички всіх видів мовленнєвої діяльності, інтелектуальні та творчі здібності студентів;
- виховує позитивне і толерантне ставлення до культури англomовних країн і більш глибоке ставлення до своєї власної культури.

Метод проектів дає змогу створювати на заняттях дослідницьку, творчу атмосферу, де кожного студента з будь-яким рівнем знань, навичок і вмінь залучено до складного творчого процесу, а саме: сприяє розвитку індивідуальної активності. Зрозуміло, що останній аргумент є особливо важливим для студентів технічних ВНЗ, які навчаються за допомогою проектної методики.

Вивчення наукової літератури показало, що формування і розвиток навичок комунікативної компетенції студентів технічних ВНЗ засобами іноземної мови на основі проектної методики є багатоаспектним феноменом.

Проблему реалізації проектної методики навчання іноземної мови в навчальних закладах різних типів розглядали українські та російські дослідники: Н. Гальскова, І. Зимня, Л. Єсіна, Н. Коряковцева, Н. Матяш, Т. Сахарова, О. Тарнопольський, В. Титова, Н. Чанілова тощо. Метод проектів досліджували Г. Ващенко, О. Горошкіна, С. Пілюгіна, Є. Полат, С. Шацький та ін., у працях яких відібрано критерії використання методу проектів на заняттях у загальноосвітній школі та ВНЗ.

Г. Ващенко зауважував, що під час використання цього методу теорія стає засобом виконання практичних завдань [1]. О. Горошкіна запропонувала застосування методу проектів на уроках української мови в

школах природничо-математичного профілю, вважаючи найбільш ефективними прикладні, рольові, інформаційні, творчі проекти, з огляду на те, що вони допомагають трансформувати знання в уміння й навички студентів [2, с. 301].

Проектування, як відзначає Н. Сибирська [3, с. 344], являє собою діяльність зі створення образу майбутнього, передбаченого явища. Воно є одним з аспектів творчості людини і засновано на плануванні, прогнозуванні, прийнятті рішень, розробці, науковому дослідженні.

Соціальне замовлення суспільства в галузі навчання іноземних мов висуває завдання розвитку комунікативної і професійної компетенції студентів, підсилення гуманістичного змісту навчання, більш повної реалізації виховного, освітнього і фахового потенціалу навчального предмета стосовно індивідуальності кожного студента [4].

Мета дослідження проектної методики полягає в тому, щоб обґрунтувати теоретичні положення та методичні рекомендації для викладачів з організації проектної діяльності у процесі навчання іноземної мови студентів технічного ВНЗ України.

Основними завданнями у процесі розробки методу проектної методики для самостійної роботи студентів є такі:

- виявити особливості організації і вимоги до використання методу проектів у вищій школі;
- розглянути етапи роботи над проектом у навчальній діяльності;
- з'ясувати психолого-педагогічні основи технології використання проектної методики в навчанні іноземних мов;
- показати, що проектна методика є новою педагогічною технологією навчання і виконання самостійної роботи студентів та складає можливу альтернативу традиційній аудиторній системі навчання з метою розвитку навичок комунікативної компетенції студентів технічних спеціальностей вищої школи;
- визначити специфіку розвитку навичок комунікативної компетенції студентів технічних ВНЗ на основі проектної методики.

Метод проектів дозволяє вирішити низку найважливіших невирішених завдань, а саме:

- не обмежувати отримання студентами певних знань, умінь і навичок, а виходять на практичний рівень, торкаючись емоційної сторони, завдяки чому посилюється мотивація тих, хто навчається;
- надавати змогу здійснювати творчу роботу в рамках заданої теми, пов'язаної зі спеціальністю майбутнього інженера, самостійно здобуваючи необхідну інформацію з різних джерел;
- спрямувати весь навчальний процес у проектній роботі на виявлення індивідуальних здібностей студентів;
- виховувати індивідуальну і колективну відповідальність за конкретну роботу в рамках проекту [5, с. 26–32].

Результати досліджень показали, що в ХНАДУ викладачами кафедри іноземних мови широко застосовується на заняттях проектна методика навчання. Протягом кількох років викладачами розробляються і корегуються методичні матеріали щодо виконання роботи над проектами, а також вимоги викладача до оформлення результатів роботи над проектами.

У сфері навчання накопичено певний досвід застосування проектною методикою на заняттях з іноземної мови у ВНЗ. Будь-які підручники, видані останнім часом закордонними авторами пропонують теми проектів тим, хто навчається, не відстають тут і вітчизняні автори.

Якщо ми звернемося до підручника «Англійська мова для студентів транспортних вищих навчальних закладів» С. М. Воронова, О. В. Литвиненко, С. В. Понікаровська, Н. В. Саєнко, то розділ «Інтенсивний курс англійської мови» після кожної теми пропонує «Situation sinfree conversation», що і є тематикою для спонтанної проектною роботи.

Також теми проектів за фахом пропонуються в спеціальних підручниках «Transportation» [6], «Ecology», «English Bacherlor's course of Ecology» [7] та інших навчальних посібниках, що вказує на те, що проектна методика знаходить широке розповсюдження в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті у процесі навчання англійської мови.

З досвіду використання проектною роботи вона поділена на чотири етапи, а саме: організація, підготовка з моніторингом, презентація (захист) й оцінка проекту.

Організація – дуже важливий момент у підготовці до проектною роботи. Він потребує старанного підготування до виконання проекту, впевнитися у тому, що ті, хто навчаються успішно оволоділи лексичним, граматичним матеріалом теми, що вивчається.

При введенні нової теми необхідно звернути увагу тих, хто навчається на пропоновані в кінці розділу теми проекти, вказати, що розробка, захист проекту – це самостійна робота за темою, що вивчається, і захист проектів буде відбуватися наприкінці кожної теми. До організації також відноситься формування проектних груп.

Припустима кількість учасників проекту 3–4 студенти. Група вибирає проект самостійно. Якщо проект спонтанний, то необхідно виділити час не менше 10–15 хвилин на всю організацію та підготовку проекту. Поза сумнівом, в аудиторії буде шумно, але такий шум – природна складова будь-якої продуктивної роботи.

Виконання проекту – другий етап, і якщо це не спонтанний проект, а довготривалий (самостійна робота), яка пропонується заздалегідь, то тут робота виходить за рамки аудиторії і головне завдання – це збір інформації за проектом. При підготовці проекту можуть використовуватися різні додаткові матеріали за темою: періодична література, Internet, словники, довідники тощо.

Презентація. Спосіб презентації залежить від виду кінцевого проекту: схема, буклет, усна монологічна, діалогічна або полілогічна презентація із застосуванням ТЗН.

Під час захисту проекту слід дотримуватися наступних правил:

- використовувати активну лексику, мовні зразки, граматичні теми;
- інформація в презентації повинна підкріплюватися елементами мультимедіа, схемами, плакатами, що підсилюють зміст проекту;
- роботу над проектом і його захист повинні здійснювати всі члени групи. Студенти, які не встигають, повинні одержувати в команді легшу в мовному плані роль (а time-keeper, а secretary), але достатньо відповідальну, тоді вони відчувають себе потрібними, але всі при проектній роботі одержують досвід колективної творчості.

Оцінку проекту слід проводити за такими критеріями, як: content, design, presentation, creativity, team solidarity.

Проектний метод допомагає зняти напруження і створює відповідні умови для роботи кожного студента. Заняття по захисту, особливо довгострокових проектів, сприяє розвитку монологічного мовлення і також активізації лексики з іноземної мови.

Роль викладача іноземної мови за такого виду комунікативної методики змінюється залежно від етапів проектування – це може бути роль помічника, спостерігача, джерела інформації, координатора, рівноправного партнера, консультанта.

Було виявлено, що особливий інтерес у студентів викликають такі теми, як «Структура автомобільної (транспортної) компанії», «Робочі вакансії», «Пошуки роботи і працевлаштування» тощо. Перед навчальною групою ставиться мета: у першому випадку – це створення власної компанії і її презентація; у другому – участь у конкурсі на вакантну посаду і зарахування на роботу.

Детально розроблюється план роботи, тобто умови реалізації мети, що пропонується на обговорення групи. У роботі над проектом беруть участь команди з 4–5 студентів (так звана мала група), які формуються, виходячи з бажання працювати разом. При цьому завдання викладача – простежити за тим, щоб до складу групи ввійшли і сильні, і слабкі студенти.

При роботі над проектом «Структура автомобільної (транспортної) компанії» робочі групи працюють із наступних напрямків: вивчення ринка товарів і послуг із метою створення власної компанії; структура компанії і розподіл посадових обов'язків; корпоративна культура; реклама; презентація компанії.

Проекти «Робочі вакансії», «Пошуки роботи і працевлаштування» передбачають роботу з газетними оголошеннями, складання і правильне оформлення резюме і супровідного листа. Особлива увага приділяється співбесіді під час вступу на роботу, при цьому передбачається вивчення

традицій, правил і норм поведінки в українському суспільстві.

У процесі роботи над проектом студенти самостійно (індивідуально або, що частіше, у малих групах), без допомоги викладача іноземної мови або за його мінімальним втручанням, виділяють із професійної ситуації проблему, розподіляють її на підпроблеми, висувають гіпотези їх вирішення, досліджують підпроблеми і зв'язки між ними, а потім повертаються до основної проблеми, пропонують шляхи її вирішення.

Захист проектів відбувається групами. Це творче завдання, що набуває форму ділової гри. Зайве говорити, що весь захист ведеться англійською мовою. У процесі підготовки на базі тестів за фахом вводиться і тренується необхідна термінологічна лексика, повторюється граматичний матеріал, без знання якого важко дається формулювання висловлювання.

У ході захисту проекту передбачається широке обговорення англійською мовою запропонованих рішень, опонування, дискусія. Уміння вести дискусію у формі діалогу або полілогу – необхідна умова спільної роботи студентів над проектом у малих групах.

У дискусії найефективніше формується професійна компетенція, професійне мислення та мовлення, під час обговорення виявляються суперечності виробничого характеру, висуваються аргументи і контраргументи, вибудовується логіка доводів позиції учасників проекту.

Разом із тим, студенти вчаться розглядати професійну проблему з усіх боків, розмірковувати і формулювати свої погляди англійською мовою. Тому від учасників проекту вимагається уміння аргументувати свою точку зору, висувати контраргументи опонентам, підтримувати дискусію, лаконічно доводити, доходити до компромісу.

У результаті проведеного дослідження проблеми використання проектної методики для студентів технічних ВНЗ був розроблений і апробований проект підсумкового заняття з теми «Transport of Tomorrow», що проводиться на II курсі дорожньо-будівельного факультету Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

Тема проекту: «Transport of Tomorrow».

Тип проекту: рольово-ігровий з елементами дослідницької і творчої діяльності; монопроект із відкритою координацією; внутрішній, груповий, короткостроковий.

В основі проекту «Transport of Tomorrow» лежить дослідницька робота студентів і виявлення основних проблем екологічного, економічного і соціального характеру, пов'язаних із транспортом майбутнього в сучасних умовах.

Мета проекту: перевірити ефективність проектної методики в процесі навчання іноземної мови.

Довести, що:

1) проектна діяльність забезпечує підвищення рівня володіння

мовним матеріалом і говорінням як одним із видів мовленнєвої діяльності;

2) проектна діяльність забезпечує підвищення рівня внутрішньої мотивації студентів до більш якісного володіння іноземною мовою;

3) проектна діяльність сприяє підвищенню рівня самостійності студентів, рівня згуртованості колективу, а також їх загальному інтелектуальному розвитку.

Мета вимагала вирішення наступних завдань:

1. Збагатити, розширити мовні і мовленнєві знання студенти з теми «Transport», систематизувати і закріпити раніше вивчений матеріал із теми, удосконалити розвиток іншомовної мовленнєвої компетенції і міжкультурної комунікації загалом.

2. Підвищити рівень автономності студентів через посередництво самоорганізації в проведенні дослідницької, творчої роботи.

3. Познайомити студентів із методами групової роботи, методами проведення досліджень, спрямованих на вирішення певної проблеми.

4. Розвивати згуртованість колективу, відповідальне критичне мислення, уяву, кмітливість у процесі іншомовної рольово-ігрової діяльності.

5. Залучити студентів цього проекту в подальшу дослідницьку діяльність для вирішення нових проблем, пов'язаних з реальним життям і внутрішнім світом студентів.

Спрямованість проекту: пізнавальна.

Тривалість проведення: 3 академічних години.

Місце проведення: ХНАДУ, м. Харків.

Обладнання й оформлення: фотоматеріали із зображенням різних видів транспорту, мапа земної кулі, схеми доріг, lightpro, Internet of to-day, фломастери, клей, ножиці, ватман тощо.

Модель проектного заняття:

Заняття засновано на пройденому матеріалі за темою «Transport of Tomorrow» і націлено на розширення і збагачення мовних і мовленнєвих знань студентів за цією темою за допомогою використання додаткової літератури, а також на вдосконалення лексико-граматичних навичок у процесі іншомовної мовленнєвої діяльності (Passive Voice, Gerund Subjunctive Mood), лінгвістичної і комунікативної компетенції в цілому.

Заняття будується за типом рольової гри і передбачає розподіл групи на 2 мікрогрупи (в аудиторії 15 студентів).

Кожна мікрогрупа являє собою збори знавців автомобільної справи: дизайнера-оформлювача, інженера-конструктора і механіків, а також головного еколога і соціолога, думка яких ураховується при створенні транспорту майбутнього.

У процесі захисту проекту студентами обговорюються переваги і недоліки як сучасних, так і старовинних видів транспорту та доріг, навіть складаються спільні проекти транспорту майбутнього, що передбачають план проектування транспорту, макети видів транспорту майбутнього

(плакатне або комп'ютерне зображення) і представлення (захисту) кінцевого результату кожним з учасників проекту. На підсумковому етапі проектного заняття проводиться його аналіз й оцінка, формулюються відповідні висновки.

Проведене дослідження показало наступні результати: загалом проектна методика є ефективною інноваційною технологією, що значно підвищує рівень володіння мовним матеріалом, внутрішню мотивацію студентів, рівень самостійності студентів і згуртованість колективу, а також загальний інтелектуальний розвиток студентів.

Таким чином, можна сказати, що метод проектів може стати одним з ефективних способів формування і розвитку особистості студентів, допомагає орієнтуватися у величезному потоці інформації, здатної приймати нестандартні рішення, розкриття їх інтелектуального, духовного і творчого потенціалу, підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності.

У подальшому запропонована нами проектна методика навчання англійської мови у ХНАДУ може бути використана в практиці навчання англійської мови на I–V курсах вищих навчальних закладів не тільки технічного профілю.

Як перспектива подальшого дослідження може розглядатися розробка проектів різних типів, у різних умовах навчання інших іноземних мов – німецької, французької, іспанської тощо, у тому числі міжвузівських та міжнародних проектів, а також навчання викладачів ВТНЗ використанню цієї методики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підруч. для педагогів. – Вид. перше / Г. Ващенко. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
2. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю / О. М. Горошкіна. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 362 с.
3. Сибирская Н. П. Проектирование педагогических технологий / Н. П. Сибирская // Энциклопедия профессионального образования в 3 т. – М., 1999. – Т. 2. – С. 344–345.
4. Заболотська О. О. Формування індивідуальності майбутніх учителів словесників у професійній підготовці: монографія / О. О. Заболотська – Херсон: Айлант, 2006. – 304 с.
5. Зимняя И. А. Проектная методика обучения английскому языку / И. А. Зимняя, Т. Е. Сахарова // Иностр. яз. в школе. – 1991. – № 3. – С. 26–32.
6. Воронова Є. М. Transportation. / Є. М. Воронова, О. А. Кальниченко – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: ХНАДУ, 2007. – 248 с.
7. Воронова Є. М. English Bachelors' course in Ecology / Є. М. Воронова, Н. І. Черкашина – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків: ХНАДУ, 2016 р. – 364 с.